

Заиста тек у ово доба налазимо први пут називе Словени и Анти, (видећемо да су то називи разних огранака једнога истог стабла) и да византијски писци од тога доба све чешће спомињу она периодична пустошења, што чине словенска племена, која често допиру до Цариграда, Солуна, па чак и до Јеладе.

Међутим новија испитивања износе много поузданије оно мишљење, да је још и пре овога доба било словенских насеобина на балканском полуострву. А посве је вероватно, да је било и словенских племена у гомилама оних варвара за које рекосмо, да су после одступања Римљана из Дакије упадали у трако-илирско полуострво. Ови варвари, пошто их римски цареви победише, населише се у гомилама по опустелим областима балканског полуострва. Пређе поменути Карпи јамачно су били Словени; но уз ове долазе по свој прилици још многа од оних племена, која римски и византијски писци називају Сарматима.

Судећи по старијим називима места и по другим околностима, може се готово поуздано узети, да је балканско полуострво у разним приликама већ од краја 3. века неприметно добијало многе словенске становнике, не путем освајања, већ кад што насилним пресељењем, а ови се Словени за тим нешто измешали са остатцима староседелаца, а нешто су сачували своју народност. И отуда се даје тумачити што се на пример потоњи освојачи, финско турски Бугари, сразмерно за кратко време пословенише.

Словени дакле нису праседеоци балканског полуострва. Они се тамо доселише, само што су први пут неприметно дошли, или поводом замашних насељавања, што су цареви предузимали. Кад оно разна словенска племена почеше да у самосталним гомилама узнемирују ове крајеве -источне царевине, тад је она већ имала многобројне мирне словенске становнике.

Трајне борбе и пустошења знатно умалише број становника на балканском полуострву. Остатака Трако-Илира или нестале, или су их у планине потисли. Тек у позније доба налазимо овде онде оазе Келта и Гота, али доцније и ових сасвим нестале. Образованост, благостање и радиност тражише заклона по варошима и по утврђеним местима, — ова су места била за тим крајна склоништа Јелинству, а на западу Романству. У таквим приликама на ново населише ове пределе вредни Словени, који су обрађивали земљу, а наравно да су хватали и све веће просторе, и у течају векова неприметно се пословенише остаци староседелаца, који су у њиховој околини живели.

Јер је ван сваке сумње, да ни стопу земље нису освојила она словенска племена, која су са тако великом силом упадала у ово полуострво у течају 5, 6. и 7. века. Ове пустошне ордије или се на скоро за тим назад повукоше са големом пљачком, или их римске легије коначно распудише, а које су преостале, оне се населише као државни поданици. Са свим је природно, да је ова потчињеност била посве лабава. Поред слабости централне власти биле су на дневном реду непрестане побуне у свима крајевима византијске државе, те тако су и они одомаћени Словени кад што уживали већу или мању независност; а често су понављали праве ратове са царским легијама. Али и то стоји, да Словени нису стално освојили ни једну област на балканском полуострву силом оружја, нити су одмах по сеоби својој основали независне државе силом освајања.